Ilustració Catalana
230
Feminal
Núm. 7
Barcelona 27 Octubre 1907

CONCURS DE BELLESA

MISS MARGARET FREY

Els nort-americans, han trobat entre llurs compatriotes una dòna, que ells creuen esser la més bella del món, desafiant les altres nacions. Ab aquest motiu s'han iniciat a Fransa, Alemanya, Italia y Inglaterra, verdaders concursos de bellesa. Nosaltres sens restar hermosura a Miss Margaret Frey y a altres de ses competidores, creyèm que no cal sortir de Catalunya, pera trobar dònes tan belles com la preciosa nort-americana.

Y Feminal *tindrà un gran goig en publicar retrats de catalanes hermoses pera demostrar als nort-americans que la bellesa de la dòna no es monopolisada per la gentil campiona dels Estats Units Miss Margaret Frey, de Chicago.—F.*

A LES DONES

¡Oh! germanes benvolgudes, escoltèu. La nostra hermosa Catalunya's veu flagellada avuy per terrible dissort. Comarques anegades, pobles enrunats, fills sense mares, mares sense fills, families sense llar: en les nostres fèrtils encontrades reynen avuy la miseria y la mort; y en nostres llars tranquiles, voltades de benestar, pensèm en els inondats.

Axequèm els cors y ajudèm les nostres pobres germanes qui patexen. La caritat es la llum qui fa més resplandir de bellesa'ls ulls de les dònes. Donèm, ¡oh, dònes! tot quant poguèm per els inondats.

FEMINAL inicía desd'aquest número una obra qu'espera trobarà ressò en l'ànima caritativa de les seves llegidores.

Vos demana donatius pera fer una tòmbola ò una venda de caritat ab obgectes d'Art y utilitaris, fruyt de les vostres mans y de la vostra inteligencia.

¿Quí de nosaltres, les dònes, no esmersa un poch de temps en frevolitats? Donchs, aquest temps, que sía llevor feconda per axugar llàgrimes y aliviar miseries.

FEMINAL atendrà a qualsevol altra iniciativa que se li oferexi, pregant desd'ara a les persones qui vulguin contribuhir a n'aquesta obra, que indiquin immediatament llur nom y adressa, ab la qualitat de l'obgecte ò donatiu que pensen destinar als fins indicats.

FEMINAL

IMPRESSIONS SOBRE FEMINISME

Mossen Vicens Bosch

Sra. Na Carme Karr. — Barcelona.

Molt distingida y respectable dama: Corprès devant vostra obra colossal, so es, la direcció tan acertada de FEMINAL, la mellor Ilustració d'Espanya dirigida per senyores, revista que molt enlayra la cultura, gust y ilustració de la dòna en nostra benehida terra, vinch a distràureus una estona de vostres cabories demanantvos llegiu ma pobre opinió sobre'l *Feminisme*.

Cal dexar assentat, primerament, que no haventhi regla general sense excepció, també hi hà dònes que merexen ser homes, y hi hà homes que merexen ser dònes; hi hà dònes que tenen lo talent, les aptituts, la potencia intelectiva del home, y hi hà homes que son més dèbils que la dòna y tenen menos talent en les coses que'ls hi son propies.

Aquestes dònes s'apartan de la regla general y no tractem d'elles; se tracta únicament del comú de dònes y homes, de les facultats que la naturalesa acostuma distribuhir generalment y del fi que s'ha proposat en sa distribució.

Si per Feminisme s'entengués lo concurs de la dòna en les funcions de la vida social, contenintse dintre de sos justos límits sense sortirse de sa propia esfera, l'acció de la dòna en la societat, estaría molt be, se conformaría al Evangeli qu'es lo còdich que més ha enaltit a la dòna.

Mes, si per Feminisme s'entengués l'igualtat de sexes en quant a drets y privilegis; ò signifiqués que la dòna té'l mateix dret que l'home a pendre part activa en la política, defensantli'l dret del sufragi y de pendre part directa en la formació de les lleys pel Govern dels Estats, sería un gran disbarat altament danyós a la matexa dòna que voldría introduhirse en una esfera de la que l'exclòu la matexa naturalesa; resultaría un gran trastorn en la familia y en la societat.

La dòna es la meytat del llinatge humà y l'home es l'altra meytat; si l'home se bastés per tot, Deu hauría cessat en la creació després de crear a Adam, mes al veure qu'aquest era incomplert, li formà de la matexa carn del home una companyera; y ab la formació de la dòna quedà perfecta la creació del univers.

Deu no ho pas feta esclava a la dòna, sinó que l'ha feta regina. L'home governa per l'intelecte, la dòna pel cor, l'home per la llum de la rahó, la dòna per la dolsor del amor; en l'home hi hà més potencia intelectiva, en la dòna hi hà més potencia afectiva. La finalitat sospirada per alguns partidaris *enragés* del feminisme, so es, l'igualtat de sexes, es un deliri. Si la dòna tingués los matexos drets, lo mateix talent, la matexa disposició del home, estaría de sobres en la creació.

Lo Feminisme, en quant vol concedir igualtat de drets polítichs al home y a la dòna, porta'l trastorn més gran a la familia.

Una familia es una petita nació, origen y model de les grans nacions. L'home es lo rey de la familia y al mateix temps lo ministre d'Estat y'l d'Hisenda; la dòna es la regina desempenyant a més les carteres de Governació y de Foment. L'home es lo ministre del Exterior y la dòna lo ministre del Interior.

En una familia hi hà mil coses a fer, molts càrrechs a desempenyar, grans missions a complir y una infinitat de

quefers petits dels que no's fa menció, obscurs, baxos, mes que son necessaris pera la bona marxa de la casa y qu absorbexen temps y atenció.

Donchs si no es la missió del home devallar a n'exes menudencies, si l'home no té caràcter d'estarse a casa, sinó que la necessitat de guanyar el pà de la familia'l crida a fòra; y si concedim a la dòna los matexos drets del home y l'aptitut d'immiscuhirse en vots, en les Corts, en les carreres professionals propies del home, ¿quí cuydarà de casa, d'educar la familia y de complir tants afers com hi hà en la llar domèstica?... No l'home, per que natura li ha donat més alta volada; no la dòna per que reclama lo mateix enlayrament que l'home. Donchs, ¿què queda?

¿Ahont es lo palau reyal, lo trono, l'esfera d'acció de la dòna? A la llar, a la familia; veusallí'l reyalme natural de la dòna, veusallí la seva missió grandíssima, d'una trascendencia incalculable.

Fa més d un segle que'l revolucionari Sieyes pronuncià exes paraules: — L'home fa les lleys, però la dòna forma les costums que son més fortes qu'aquelles. —

Tothom ha de ser laboriós, mes la dòna especialment. Les sagrades Lletres pintan a la dòna noble ab la filosa al costat y'l fus a les mans. Els antichs apreciavan tant en les dònes una vida activa, que'ls poetes ens representan a les reynes y a ses dames sempre ocupades en algún treball útil. Els Perses tenían dificultat en creure qu'Alexandre Magne dugués los vestits texits per sa germana.

La dòna es la vida de la familia, lo més rich ornament de la llar, la mestra y educadora dels fills, la que sembra la pau y l'amor entre'ls membres de la familia, la providencia en tota necessitat, la vetlladora infatigable en les malalties; dels tristos lo dols consol; dels lassats lo goridor descans, y per tota pena qu'agreugi'l cor del home ella té preparat sempre unes gotes de bàlsam suau que regalima de son cor.

Trayèu la dòna de la familla y haurèu tret lo sol de la creació.

Lo Feminisme, concedint a la dòna los matexos drets politichs que a l'home, du un trastorn a la societat.

Hi hà en ella funcions públiques y aparatoses en les que ha de pendre part principalíssima l'enteniment, y aquestes son de l'esfera de l'home; y també hi ha en la societat funcions a complir que sense dexar de ser de suma importancia, se desenrotllen en la quietut, en lo silenci, sense aparato, sense brill enlluhernador y llampant, que reclaman tot l'afecte, tot lo sentiment, tota la delicadesa d'un cor, y aquestes constituhexen l'esfera de la dòna.

En la societat hi hà la governació dels Estats, la formació de les lleys, la milicia, la magistratura, les carreres professionals, lo comers, l'industria, que tot es més propi del home.

La societat, com la familia, té les seves miseries, té exa multitut d'hospitals hont tota malaltía y desgracia té'l seu sient, hont no s'ouen més que sospirs, quexes agudes, crits desgarradors y plors que partexen lo cor de pena, hi hà les cases de Maternitat hont bellugan axams de fills que anyoran l'escalforeta del amor maternal, y que ¡pobrets! moltes voltes porten imprès en son còs lo sagell de pares criminals.

Hi hà tants asils, placèvol refugi de l'ancianitat, d'aquexos sérs qu'han seguit ja'l camí de la vida, que senten fugir la calor de son còs, que va apagantse com una llum dèbil sa pensa, s'enfosquexen sos ulls, s'encorba son còs cap a la terra y tornen cent voltes més miserables que'ls infants desamparats!...

Totes aquestes obres de misericordia y moltes altres son de l'esfera de la dòna, requerexen tota la noblesa del cor; tota la forsa de la caritat; allí es l'ambient propi y l'esplay noble del cor de la dòna.

En totes aquestes grans institucions socials la dòna es irreemplassable. L'home es negat, es incapàs de complir degudament aquexes obres de la caritat en que l'amor ha de sortir de mare. ¡Quàntes dònes son martres de la caritat envers sos germans, sos esposos, sos fills; y son martiri es invisible als ulls del món, mes lo té apuntat en lo llibre de la vida lo bon Deu que penetra'ls cors y compta les llàgrimes que derrama la caritat!

¿Se considera potser com un avens lo concedir a la dòna lo dret del sufragi? Si l'exercici d'aquest dret, en lo que solzament hi prenen part los homes, es causa ja de grans perturbacions y desordres en los pobles, de fondes renyines entre les families y de greus vexacions y injusticies, no cal sinó en aquest bativull d'eleccions barrejarhi lo vot de la dòna y qu'en moltes families hi hagi disparitat de pensar y de vot entre marit y muller.

Y, ser *diputat* una dòna ¿pot considerarse com un avens de la civilisació? Nó. Si ara del Parlament, hont no hi parlen sinó homes, ja se'n diu lo safereix nacional, ¿quins espectacles no's desenrotllarían lo día en qu'entressin a la palestra les diputades, sobretot si se'ls feya oposició? ¿Quí sentiría la campana de la Presidencia tocant a ordre? ¿Quí sería capàs de resumir una sessió un poch moguda?

Y la dòna qu'entra al Congrès y s'aficiona a la marxa de la política ¿quí la fa tornar al santuari de la familia pera cuydarse de tants quefers prosàichs, si tindrà'l pensament y'l cor en les escenes brillants del Parlament? Desgraciat del home que topés una dòna diputada!

Se sent avuy celebrar y donar importancia a algunes excentricitats parisenques, com es per exemple, que les dònes sian cotxeres pel servey públich. Assò no sols no es avens, sinó qu'es fer devallar a la dòna del trono real ahont Deu l'ha colocada pera ocuparse en oficis baxos y que desdiuen de sa noblesa y delicat sentiment.

¿Vull persò que la dòna s'enterri en vida y que no pugui sortir del llindar de la porta de casa? Nó.

Voldría per la dòna una educació sòlida, gran, extensa, y tan varonil com sia possible, la voldría instruída en les belles arts, literatura, ciencies, política, y no cal dir en totes les labors propies de son sexe; voldría que l'home sabi pogués alternar ab la dòna dintre la llar, no sobre joguines y petiteses, sinó sobre la marxa pública dels Estats, sobre arts y ciencies, sobre industria y comers y sobre tots els vers avensos moderns. Allavors la dòna d'esperit cultivat y de variada instrucció sería més placèvola companyia del home, y quan aquest preocupat per assuntos politichs ò científichs trobés a casa una esposa a sa faysó, a sa altura intelectual ò qu'al menys sigués capàs de compèndrel y a qui pogués ell confiar los plans que li bullen al cervell, ¡quín descans! ¡quina font d'unió y simpatía! Aquest home possehiría una verdadera joya y la pau y'l benestar regnarían en sa llar.

A la dòna la voldría virtuosa y sabia, mes sense pretensions d'escalar lo lloch del home, sense sortirse de l'esfera de la delicada modestia, de la graciosa timidesa y de la innata debilitat que tant encaxan ab la gentilesa y hermosura que sempre han d'esser l'ornament de la dòna.

Per ma sòrt al explicarnos magistralment la finalitat de Feminal en son primer nombre, trobo que sento com vos quan dieu: — Mercès a Deu, no es de temer que la dòna catalana's *masculinisi* fàcilment; en cambi, sembla que convé *feminisarla*, elevant son intelecte al nivell de ses reconegudes virtuts morals..... sense perdre rès de ses gracies y dolsors instintives, ben al contrari. —

Més avall dieu també: — D'aquells paíssos avansats de ahont ens arriban alenades de *feminisme*, no'n podem rebreho tot; cal ferne una selecció que s'avingui ab lo qu'es ara Catalunya... —

Persò m'es sumament agradívol felicitarvos per vostra valenta y ilustradora publicació a qui desitjo vida pròspera, potent, pera lo major conreu intelectual y sèria ilustració de la dòna catalana, fentla axís més bellament útil a sí matexa, a la familia y a la societat.

Vostre coral amich y s. s. in Christo

Vicens Bosch, Pbre.

Talarn, Octubre 1907.

FEMINAL AL MARROCH.

QUELCOM batega dintre'ls farcells de roba blanca. Nostres adotzenats trajos, al costat del pintoresch habillament del moro que'ns acompanya, els torna tafaners, y uns llensols y unes estovalles que amorosament se feyan confidencies, molt, però molt juntets, se separen una mica, y un ull ens esguarda fixament...

— Aquella ser mi mukera — ens diu el moro senyalantnos un dels petits farcells, — ser melaya ella sola, más que vosotras juntas. — Mercès, moro, grans mercès.—Ens esguardem les tres europees una mica picades per la poca galantería del moro, però després de l'exàmen un somriure badà'ls llavis de totes tres. ¡Be les valem totes plegades la mora que no veyem! Però, no podem privarli al bon moro qu'aymi a la seva dòna tant febrosament guardada dintre aquell envolcallam.

Isabel Serra, corresponsal de FEMINAL *ab trajo marroqui*

Un enterro

Arribem a la casa ahont hi hà gran festa. Els pares del petit batejat, junt ab una colla d'amichs y parents, tres dies ha qu'esmersaven ses energíes en divertirse tan bellament com podían.

Ageguts tots a terra, habillats uns com el moro que'ns acompanyava, altres de blanch, ab uns caps semblant immensos pots de confitura; elles, les mores ab llurs més bells trajos de brocatells texits en colors vius d'argent y or; alhages de tota mena; desde la senzilla moneda d'or, fins los més exòtichs *aros* y bracelets, en tormells y brassos; tota una botiga de joyería duen demunt seu aquelles dònes, boniques, naturalment de rostre ferreny per la colecció de gravats que duen en llur cara. ¡Quína varietat de dibuxos! Una, du una espigueta blava demunt les celles, dues estrelletes en les galtes, y una mitja lluna al pich de la barbeta, sota uns llavis morats com capa de bisbe. Altres cercant una decoració més seria, ab una sola ratlla negra fent entrecella, se donan un aspecte per demés salvatge y repulsiu. Les úniques que no's pinten son les Ouled-Nayls: aquestes, carregades sempre d'or y pedrería, solen duen les ungles pintades de vermell.

Bell punt ens ha introduhit el moro que'ns acompanya, ja som d'allò més amichs ab aquella colla de gent. Tots ens parlan alhora; uns en francès, altres en castellà; entre ells l'àrabe. Quan axís parlan, els planyo: ¡quín gargamell més axut al acabar la diada!

Ens conviden a menjar cuscus, qu'es el menjar de la terra, y mentres esperèm l'àpat, seguexen els cants y la musica.

Però aquell cant es monòton, molt monòton: axís ho devía compendre'l moro de les calces de satí blau, que'm prega, bo y donantme un petit floviol, que toqui un d'aquells balls de la meva terra. ¡Vès quins acudits! ¿Me veyèu a mi, amigues llegidores, ab un floviol als dits; y tocant sardanes? — ¡Quína fila! — dirèu totes. Sí, molta fila, però no vareig podermen escapar. Jo be prou m'excusava, tot era dir y redir que may havía caygut un instrument a les meves mans, que jo era profana en aquella mena de ball, però rès: tant varen pregarme, que a l'últim, ab un coratge may vist en mi, agafo'l floviol, y posanthi tots los sentits y tota la voluntat, ne trech uns sons que s'assemblen una mica a la sardana, «Joya del Ampordà.» El moret que'm posà en aquella situació y'ls companys catalans, qui, boca-badada se feyan creus de la meva hardidesa, varen posarse a ballar aquell ball rodó (com deya'l baylet) y ab ells moros y mores, tota l'assamblea, varen posarse de peus formant el gran rotllo al voltant meu: y jo, ala, vinga sardana, com més anava més be la tocava jo, y encara més be la ballavan ells.

Me sembla que l'he dexada ben arrelada, y ara me sab greu: puix si'ls la veuen ballar primer a n'ells després a nosaltres, llavors se creuràn ab dret de

Un interior marroquí

Tipo de mora del Sud

dir que l'Africa comensa als Pirineus. Y axò... ni en broma.

Després de la gran ballada varen servir el cus-cus, menjar que (axò us ho dich a soles, puix los senyors no hi entenen rès) no us recomano que'l dexeu fer a la vostra cuynera. Son farinetes cuytes ab greix de moltó: vètaquí'l menjar qu'aquella gent ofereix al foraster com cosa de la terra. ¡Quína mala impressió si n'haviem de jutjar pel cuscus!

Va acabar l'àpat ab la matexa alegría qu'havía comensat, y nosaltres varem despedirnos d'aquella bona gent que tan franca acullida ens havíen fet, desitjant veure'l revés de la medalla, ò sía, una mostra de tristesa.

Dona mora ab trajo d'interior

Els nostres desitjos varen complirse. Pochs díes després, vareig presenciar l'enterro d'un caid. ¡Y quín enterro! Devant, los homes, tots seriosos, y resant baxet, bo y descargolant per ses mans rosaris kilomètrichs. Derrera del mort, les dònes. Ajay! ajay! feyen, ab crits agudíssims; y esgarrapantse ab furia les galtes, les mores donen un espectacle dels més selvatges. ¡Quína pena més barroera!

Uns filets de porpra corren rostres avall espurnejant lleugerament llurs trajos y mantells blanchs: aquests per l'ocasió'ls duen descobrint el visatge. A les descentes de Mahoma ab la pena, els fuig la vergonya.

Sembla talment com si en elles, el dolor, sentiment tan instintiu de totes les races, no sigui dolor, sense aquexes manifestacions de desesper tan incivils y teatrals.

Jo sé que llur pena no m'impressionà com m'impressiona'l dolor tranquil y mut qui acompanya'ls nostres morts a llur derrera estada.

Moltes y moltes altres manifestacions dels fills d'Alà m'ompliren de sorpresa sense commourem.

Aquell país de sol y de llum, es plè de contrasts extraordinaris. Per exemple, rès més alegre y més curiós y més vibrant qu'aquells penjolls de joyells rarissims, collarets, argolles, bracelets, cadenes, *pendentifs* que cobrexen les dònes, al costat dels ropatges de llana groxuda — a les hores en que a les europees les batistes y'ls *pongés* nos semblen fexugues cargues, — ropatges els de les mores, bruts y llardosos com ningú s'ho pot imaginar...

¡Oh! aquells recorts de les mores de l'Alhambra, cantant sota les baladres y'ls magraners del Generalif y de tots aquells jardins de somni!... ¡Oh! los *pebeteros* treballats com randes d'or y plata, plens de perfums de aquell orient blau y lluminós... com us trobava à mancar, allí, a Moreria!

Els carrers bruts, els interiors sovint asquerosos, les robes espesses de texit y de bruticia, y'ls joyells virolats y ressonants com esquellotets alegres, les pells brunes y llustroses com bronzes pulits, y per demunt de tot un espatech de sol qu'estabella, esberla y recrema, y una blavor de cel infinitament pura però, que de tan crua y de tan blava, fins sembla negrosa.....

Sovint durant ma estada a Africa he evocat la visió de tot allò que'ns contaven quan erem petites, d'aquelles grans caravanes bíbliques, hont els alts camells rossos en llargues fileres, porten lentament indescifrables manyochs de robes en los que s'agiten unes vides curulles de fanatismes y supersticions, camí de la Meca santa... Mes tot allò eren somnis y ben aviat me retornava a la realitat qualsevol crit, qualsevol acte d'aquella Morería moderna hont me trobava...

ISABEL SERRA.

Nena kabilenya venint de la font

Petites mendicants

UNA ARTISTA

Aurora Gutiérrez y Larraya. — (*Fot. Mariné.*)

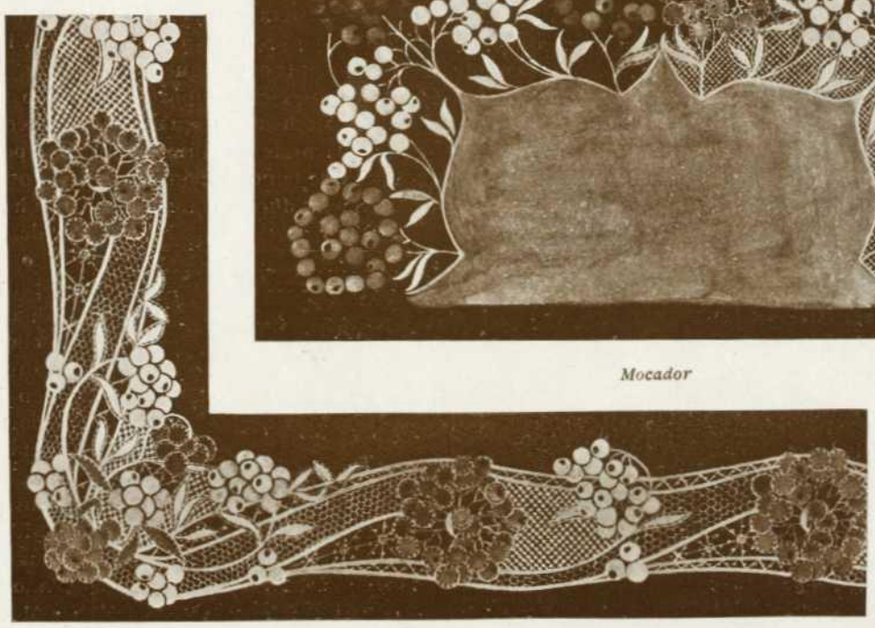
QUAN els que caminant vida amunt a peu y per la dressera sempre accidentada, topèm ab un company que, com nosaltres, persegueix un ideal enlayrat, descuydantse bon xich de les coses de la terra, sentím un consol incomparable que'ns dona noves forses pera seguir l'aspre camí de l'existencia desprovehida de benestars materials. Aquest consol es el que vaig sentir jo quan vaig conèxer a l'Aurora Gutièrrez, en jorns de malaltís isolament, que no s'han encara acabat... per desgracia!

Na Aurora es tot un caràcter: viva y expontània en el parlar, franca y senzillament simpàtica en el tracte y observadora en alt grau. A la primera conversa us coneix y's dexa conèxer; d'aquí que, com tots el sers qui no porten fel a l'ànima, se us mostri desseguida ò obertament amiga, ò resoltament indeferenta. Jo vaig tenir la sort de que'm distingís ab lo primer... y fins de que me descorrés el vel del seu peregrinatge d'artista, que jo, indiscretament, divulgaré a les meves simpàtiques llegidores, segur de que m'ho agrahiràn, com m'ho perdonarà l'interessada, en gracia a la bona intenció que'm guía.

Na Aurora Gutièrrez es nascuda a Astillero (Santander), si be desde molt nena resideix ab la seva familia a Barcelona.

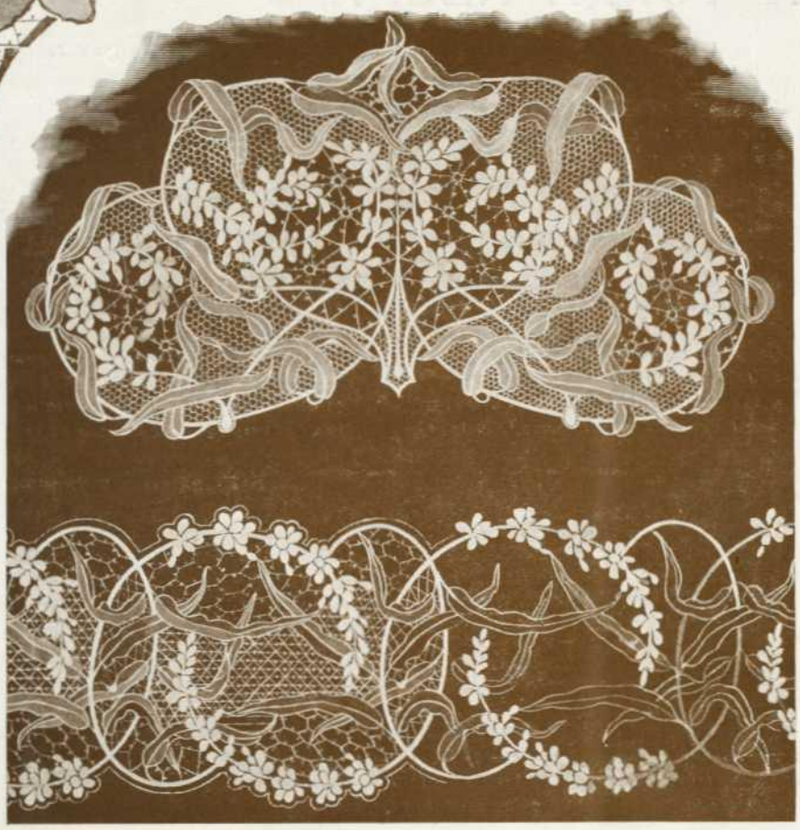
Desde petita mostrà decidida afició al art pictòrich, y'l seu pare, ab molt acert, cregué del cas explorar (valga la frase) les disposicions que pera l'art pogués tenir la seva filla Aurora. En la Escola d'Institutrius, primer, y en la de Dibuix y Pintura aplicats a les labors femenines, més tart, la nostra biografiada va demostrar que les seves aficions no eren capritxoses, donant mostres de

Entredós

Mocador

(*Prohibida la reproducció.*)

Aplicació y entredós

gust excepcional y progressant rapidíssimament baix la direcció de mestres tan hàbils com D. Joan Vacarisas y don Vicens Borràs. Les millors classificacions van ser obtingudes per la jove Aurora Gutièrrez, guanyant per oposició la Medalla de l'Academia Provincial de Belles Arts, per uns progectes de brodat hermosíssims.

No contenta ab els honors conquistats, Na Aurora va seguir els seus estudis en la Llotja, baix la direcció de D. Felix Mestres y D. Francesch Tomás y Estruch, conquistant meritíssimament l'alta recompensa de la Bossa de Viatge de l'Excma. Diputació Provincial per uns progectes de puntes de mèrit excepcional y refinadíssim gust.

Actualment, malgrat els llors obtinguts, Na Aurora segueix estudiant ab més fè y constancia que may, a les ordres de D. Modest Urgell, per lo que's refereix a brodats y puntes, ampliant la seva educació artística ab l'estudi de l'escultura, dirigida per D. Antoni Parera.

Pochs treballs ha donat a conèxer públicament la nostra biografiada; un progecte de vano, pera'l concurs d'Art decoratiu, celebrat en aquesta ciutat l'any 1904, reproduhit en les pàgines de la *Ilustració Catalana*.

Exhibí altres progectes en la derrera Exposició general de Belles Arts, obtenint una Menció honorífica.

En l'actual Exposició Internacional de Barcelona, hi figuren un progecte pera blonda y un coxí brodat en sedes policromes, progectat y executat maravellosament per ella matexa.

Per encàrrech particular ha progectat y executat diferents treballs importantíssims, tant dels estils antichs com del modern, pel qui sent Na Aurora especial predilecció per emmotllarse més al seu temperament creador.

Aquesta es, a grans pinzellades, la biografía de la nostra artista; artista que may ha perdut, per sort, el seu dols sentiment de dòna, com ho prova'l fet de dedicarse quasi exclussivament al major perfeccionament de les labors femenines, tan descuidades y tan dignes de ser enaltides y perfeccionades.

Jo que'm felicito de poguer veure estampada la meva modesta firma en les planes civilisadores de Feminal per primera volta, tinch doble satisfacció de que pugui figurar al peu de la biografía de Na Aurora Gutièrrez y Larraya, una dòna tan artista y artista tan dòna ben digne de trovar imitadores.

Eduart Coca y Vallmajor.

Progecte de dibuix pera estampats.

Prohibida la reproducció.)

LA TORRE NEGRA

Lema: Guayta de l'antigor.

Salut, antich casal de Torre Negra
que un jorn vares tenir feudal grandesa!
Inspirats trovadors, gentils donzelles
tes cambres van omplir de troves belles.

Encar dalt de tos murs hi hà sageteres
ahont tos braus arquers feyen proeses.
Tan prompte cants d'amor, com crits de guerra
sentiren tes parets avuy negrenques.

Lo corn y lo llahut son de tes gestes
heralts qu'en l'antigor vida't dongueren.
Y desde'l Montserrat, la Moreneta,
veyente com te veu, servà ton ésser.

Molts cops, a lluytes ò a torneigs anantse,
a tos nobles senyors sortir vegeres;
y allà en ton pati senyorial, s'ohiren
aguts renills de llurs corcers de guerra.

Hi hagué en la vila un jorn, Corts catalanes,
y tu hostatjares diputats y clergues
que a Sant Cugat venien a parlarne
de drets y lleys, pel be de nostra terra.

Quan Barcelona pel de Viana lluyta,
de Joan segon lo recular vegeres;
y al rey Martí l'Humà, també ovirares
anant a cumpli'un vot, fins a Oleseta (1).

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Y los segles passaren, y tes cambres,
de los monjos benets casa sigueren;
y en los plans qu'a tos peus ara verdejen,
vegeres dels francesos la desfeta.

Després de tantes glories com tingueres,
grandiós y antich casal de Torre Negra,
sols manca que tes pedres puguin veure
lo gran ressorgiment de nostra terra.

(1) Olesa de Bonesvalls.

ADELA DE COTS Y VERDAGUER.

ERA QUE NO'T CONEXIA

CANSONETA

Creya jo boyrós l'amor,
abans que no't conexia,
mes la claror dels teus ulls
ha desfet creensa mia.

Reya sempre del amor,
abans que no't conexia,
y la mel dels llavis teus
ha entristit rialla mia.

Governaba ab seny l'amor,
abans que no't conexia,
y l'encis teu tant m'atrau,
qu'he perdut la ciencia mia.

Avuy sols crech en l'amor
y rich d'aquella follia:
¡ab seny l'amor governar!
Era que no't conexia.

MARÍA DOMENECH DE CAÑELLAS.

Cant de les Colonies Escolars Barcelonines endressat a les matexes

Lema: Som de la ciutat.

Com el cant de la oreneta
al trobar sopluig — dins payral caseta,
es de joya'l nostre cant.
Som de la ciutat
més hermosa y gran.

Com el cant de l'aygua dolsa
que resquitlla suau — perlejant la molsa,
es de pau el nostre cant.
Som de la ciutat
més hermosa y gran.

Com el cant de la cigala
festeiant l'estiu — a tot batre d'ala,
es de festa'l nostre cant.
Som de la ciutat
més hermosa y gran.

Com el cant de les estrelles
de la bella nit — joglareses belles
es de llum el nostre cant.
Som de la ciutat
més hermosa y gran.

Com el cant festiu del ayre
quan de flors y mel — va escampant la flayre,
tot dolsor es nostre cant.
Som de la ciutat
més hermosa y gran.

Com el cant d'ideal bellesa
qu'entona al Etern — la naturalesa,
es de vida'l nostre cant.
Som de la ciutat
més hermosa y gran.

Com el cant de la niuhada
qu'ayma y reconeix — qui li dó becada,
es d'amor el nostre cant.
Som de la ciutat
més hermosa y gran.

Com el cant de Catalunya
que triomfant renaix - y nou ceptre empunya,
es d'avens el nostre cant.
Som de la ciutat
més hermosa y gran.

AGNÈS ARMENGOL DE BADÍA.

NOTA. — Sens perjudici de que qualsevol puga posar aquest cant en música, també pot cantarse de moment y al unisson ab la popular y antiga tonada dels «Presents de boda».

NATURA [1]

(FULLS ESQUEXATS DEL LLIBRE D'UNA VIDA.)

Al poeta Apeles Mestres, el meu mestre y amich.

FULL I

Els metges han dit avuy a casa que calía treurem de la gran vila, hont la terra es socavada pera que s'escolin les aygues corrompudes, y'l cel tot ratllat per uns fils negres que l'ensombrexen y en los que'ls orenels no gosen reposar llur vol.

Els homes de ciencia han decretat que pera guarir lo meu mal, era precís l'ayre pur de les montanyes, les olors rehinoses de les pinedes. No volen que mos peus petxin altres catifes que l'herbey florit, la roca molsosa y la pinassa rostida, ni que cobrexi mon cap altre ombrela que la copa esmeragdina dels pins.

Diuen que a mon còs no li calen altres essencies que l'espígol, la farigola y'l romaní; ni volen que ma cambra sía guarnida de cortinatges entorn de mon llit ni devant de les finestres, pera que'ls meus ulls, al obrirse, s'omplin de la llum rosa de les aubades, y se cloguin al tart plens de la claror blava de les nits.

Manen que deixi'ls menjars refinats de les cuynes vilatanes, y en lloch dels pans de Viena lleugers y daurats com joguines buydes, me recomanen el pà moreno com les galtes de les pastores montanyenques; y en comptes dels vins pulcrament embotellats que lluhen llurs topasis y rubins demunt de les blancors y argenteríes, diuen que'm cal l'aygua pura, beguda en les matexes fonts rocatanes, qual doll d'argent raja entre molses y falsíes, y la llet escumosa y espessa que fa olor tebia de ramat, y sota uns breus mostatxos de neu dexa un regust de violetes.

M'han aconcellat que dexés l'embranillat cíngul de seda que cenyeix mon pit y ma cintura y que vesteixi amples túniques lleugeres, en les que mon còs feble se pogués moure lliurement.

Els metges s'han esverat de la finor y transparencia de la meva pell sota la que's dibuxen mil riuhets d'atzur, y de mos brassos prims, y de mon coll tan vincladís que'l pes de ma negra cabellera fa decantar. Han vist mos peus qu'aparen d'alabastre, y m'han mostrat unes petites sandalies pera les quines haig de cambiar mes boniques sabatetes de compteseta del segle XVIII.

Y la paraula dels homes de ciencia ha caygut entre els meus, com màximes evangèliques.

...Demà... demà! Oh! Vaig a somniar que tinch ales de tortra ferèstega per anarhi en somnis — desd'ara,— vers la terra de promissió, hont m'espera un niu d'àligues entre montanyes, en aquell país de les llunyaníes blaves, de les aubades color de rosa y de les postes d'or.

¡Demà! . . . . . .

. . . . . .

FULL II

La casa payral de la meva dida es colrada com el rostre de sos habitants. Devant d'ella extenen llur fullatge de petits pàmpols d'un vert mat y trist dos lladoners gegants qui ombregen el barri. Les finestres dintre marchs de cal blanca, rumbegen les exteses cabelleres grises dels clavelliners, florits de sanch presa.

En l'estable remuga la vacada; y l'aviràm escampa la palla pels volts de l'era.

Derrera la casa puja la montanya vers l'infinit, una montanya flayrosa qual carena se guarneix d'una punta retallada en negre sobre fons d'or, a l'hora de la posta. Enllà, d'enllà, altres montanyes verdejen y blavejen; quiscunes, les més llunyes la testa blanca perduda entre les brumes; y entorn meu, els penyals grisos entre'ls que sento día y nit la remor de cascades invisibles me donen una impressió de fortalesa aconhortadora.

Entre aquexes roques jo hi cullo les herbes de olor que perfumen agradosament ma cambra, ja tota olorosa dels enfilalls de pomes de la cullita del derrer hivern.

Y aquelles herbetes tenen pera mi sentors més grates y penetrants qu'aquelles atzucenes qual rígida campana blanca — flor única de la tija — pren ayres displiscents y senyorils tot entorn de la terrassa de ma casa de la vila.

¡Oh! la bona olor de les humils herbetes qui no'm dexa anyorar mos poms d'essencies rares taponats d'argent y cristall fi!

Fins de branques de boix he enramat ma cambra: n'hi tinch posat un gran ramell barrejat d'escardots daurats y blaus y de palmes de falgueres, — entre les dues finestres.

Cada matí me desperta'l xarroteitg dels aucells en els vells lladoners del barri; y del llit estant, els meus ulls ben badats ja les esperen ab dalit les aubades color de rosa que'm parlen d'esperansa.

(1) Premiada ab l'obra d'art de l'Apeles Mestres en els Jochs Florals d'enguany a Sant Cugat del Vallés.

FULL III

He sortit en una matinada plena de transparencies opalines, un gran got de llet perfumada al còs, y disposta a fer una de mes llargues passejades.

Ja la comenso a conèxer la montanya hont per tot arreu canten els aucells y remorejen les aygues. Hi descobrexo cada día noves belleses: ara una font gemada sota un toll de falsíes d'una delicadesa de somni; ara una grossa mata de gerdons enjoyada de rubins; més enllà una timba comblada d'eures y ridoltes en qual fons invisible s'hi sent cantar un torrentó.....

Pujant vers els turons propers, he trobat runes adorablement poètiques hont níen les rates pinyades y'ls mussols; y demunt de les columnetes decapitades d'una ermita de pur estil romànich, he vist passejarshi mandrosament uns grans llagardaxos d'un vert admirable.

Mes a nit, lo jayo va dirme qu'ell sabía un reconet d'aquelles encontrades que m'havía de plaure més que cap altre.

«Hi trobarà d'aquelles flors bonicoyes que tant li agraden, y ademés una mena d'animalets que no's veuen en lloch més de per aquí, talment semblen fets de les pedretes com aquelles que duhen les senyores de vila, a les orelles. Camí dels boxos, avall, fins a l'alsina esberlada; aprés, brosta endins cap a la dreta, y a l'altra banda dels roquis de l'Aligot, ja hi veurà la miranda dels tres pins... Y un cop allí... quatre gambadetes a la devallada y es al clot hont comensa'l Finell.»

Y he emprès la caminada, sola com sempre, sense voler companyía que'm privi d'aquesta santa y gaya llibertat d'ara.

...Els boxos son més alts que jo y viuen en amorosa companya ab el lligabosch, els arbosos y les ridoltes. May he vist en lloch esbarzers més alts y més frondosos; llurs branques florides de rosa pàlit cauen protectores sobre les mates y les clemàtides.

Les alzines velles duhen espesses vestidures d'eures; y al acabar lo camí fressat, lo gran arbre esberlat per un llamp, enlayra encara la vida en fullatges potents.

La molsa que petxen mos peus—ja enfortits al contacte d'aquesta vivificadora Natura, — es més suau y tova que la pell blanca del peu de mon llit de la ciutat.

El cant dels aucells acompanya ma caminada un xich temeraria; mes jo, aquí dalt, no tinch por de rès: tot m'hi sembla bo y honrat, car l'ànima meva va assolint la pau dels grans cims. Sento en mes venes córrer adelarada la sanch, y mes mans «de seda» com diuen els de la masía, se van emmorenint mentres revenen a mes galtes y en mos llavis els colors de la salut.

Les pujades al mas — de retorn de mos viatges de exploració per la montanya, — me son de día en día menys fatigoses, car soch sempre a l'ayre lliure, dessota'l cel y les soleyades qui dauren ma pell y envermellejen la meva sanch.

Oblido lo qu'he sofert allà baix en la plana extesa a mos peus com una mar immensa d'ones policromades qui van perdentse en les indecises blavors dels horitzons, y'm sento presa d'una indulgencia infinita envers totes les miseries dels homes qui tan petits y inofensius me semblen, vistos d'assí dalt.

FULL IV

Fa vora una hora que vaig devallant de la montanya sense haver vist ànima viventa.

He tombat el roquis de l'Aligot, que talment sembla una torra serrahina enrunada, ab els peus dintre un tou de fullàm, y d'allí estant, he vist a mos peus verdejar com esmeragdes imperials per demunt les games verdes, la copa de tres pins bessons.

Avall encara, avall, fressantme camí per allà hont sols passen els remats ab el jayo y'ls rabadans; y ben tost m'he trobat en una admirable petita miranda, avansant com un balcó de castell, ombrejada pels pins.

Me sorpren ans qu'altre cosa una gran fressa d'aygua, es la cascata del Finell, que descapdella — invisible a mos ulls — l'escolament puríssim de les congestes foses.

Al peu de la miranda, donantse les mans, corren encara fins al infinit, montanyes y més montanyes; y a vol d'aucell, encaxonada en un cercol de verdors, me somriu una petita vall tapissada de vert tendre y voltada d'albers fins y gràcils que's vinclen ab cayents de damiseles vilatanes.

D'aquí hont soch ne veig brillar suaument l'argent dels fullatges que'l vent del matí agita, y l'esmortuhida plata dels tronchs tacats de negre.

L'herba del petit prat m'apar d'aquí estant alta, alta y suau com una cabellera sembrada de flors.

Emprench de nou la devallada, el cor batent, apartant les garlandes de ridolta quals estrelletes blanques y rodones poncelles me recorden la flor de les nuvies qu'ha de guarnir mos cabells, l'hivern proper, quan mon promés torni d'Angleterra.

Les branques de morera qu'esfilagarcen ma túnica de llí no'm fan pas tornar enrera, y aviat hi he arribat al llindar de la petita vall qui sembla un parterre florit.

Les margueríides hi son grosses com el palmell de la mà, y apar que'm guaytin curiosament ab un ull d'or voltat de raigs de neu.

M'he deturat extasiada sota un gros avellaner avans d'atrevirme a entrar en aquella herba florida, alta, tan alta que m'arriba'l genoll, y es suau com una cabellera. D'aquí hont soch, sembla ruxada de brillants, car el sol tot just hi entra ara, a fondre la rosada matinal; y un arch de Sant Martí espurneja en cada brí d'herba.

Margarides immenses, blanques y grogues, ¡còm hi florexen a pler llurs petits sols de neu y d'or per demunt de les roselles, de les ozerdes apomellades de rosa, dels fenchs emporprats, de les salvies y espígols morats, dels botons d'or y dels clavellets de carmí esblaymat! Totes les flors nexen y's mustiguen allí en pau en la planta mare, sense qu'una mà crudel les arrenqui de llur tija ¡oh ditxoses!

A la fi m'arrisco a atravessar l'herba suau, cuydant de no malmetre les flors, car una remor d'aygua m'atrau derrera la cortina dels albers. Es el Finell qui de cascata es esdevingut allí riera alegre qui dansa balls escumejants demunt de les arrodonides pedres.

Els grans frexers qu'han sigut tallats anys enrera, rebroten l'arrel en l'aygua cristallina. Y entre aquelles arrels brunes y aquells tanys d'un vert tendre, hi juguen bandades de petites truytes cohejantes, y s'enlayren els elegants jonchs d'aygua y les saboneres, quals ombreles de flors rosades els espiadimonis enjoyen de rubins, de safirs y d'esmeragdes.

Seguint la ribera, he trobat grans mates de glodiols y d'altres flors grogues, blaves y rosades quals noms ignoro... y ¡oh, sorpresa! banyant sa petita planta entre els crexems, descobrexo l'adorable y poètica flor de les riberes nòrdiques, la d'un blau de cel pur botonat d' una engruneta d'or, ab son fullatge envellutat y ses restalleres de poncelletes color de rosa. Es el *wergissmeinnicht* de les Gretchens enamorades, les de les trenes d'or y dels ulls de flor de lli; son sens dubte filles d'una llevor que qualque aucell haurà dut d'enllà, d'aquells horitzons de nacre, pera dexarla caure en la poètica vall.

Mes... ¿què son aquelles floretes desconegudes qui brillen gronxantse en els brins d'herba? Tenen reflexes de turqueses, de safirs y d'esmeragdes... M'atanso y llenso un crit de sorpresa: no son flors, nó: son les bestioletes de pedreria de que'm parlava'l bon jayo.

¡Oh, quín tresor! ¡Oh, Natura, Natura feconda y admirable mare, obra divina! .. ¡Oh, Senyor omnipotent, qui heu posat al cel millonades d'astres per aclarir les nits, y en l'herba les cuques de Sant Joan, estrelletes terrassanes de la fosca, benehit siau!

¡Anèu, anèu, tristos aparadors dels orfevres de la vila, may tindrèu als meus ulls l'encís d'aquestes joyes

vivents que la Natura ha sembrat vora l'aygua, entre les flors, ab ales pera volar!

N'hi hà a cents, a mils de bestioletes d'aquelles. Unes son d'un blau admirable, lluminós, tot cobert de una lleu polsina d'argent; altres son talment del vert de les esmeragdes, mes els seus reflexes son menys durs que'ls de la pedra preciosa, son més amables y manyachs als ulls. Quiscunes semblen uns petits escuts d'armes, barrats d'èban y porpre, de negre y or, de color de taronja jaspiat de brú...

N'hi hà que son verdaders bossins de plata ò d'or. Aquí trobo una extesa de granets de coral que saben volar, més lluny unes cuques verdes, hermosíssimes, lleument envellutades, qui duhen en cad'anella de llur còs — que l'avansar per l'escorxa dels albers desplega, — una bonica estrella de turqueses y topacis.

Altres son brunes com la borra caputxina, anellades de porpra y d'ocre... Y per demunt d'aquest be de Deu d'animalets preciosos, van, com flors alades, les abelles d'or y'ls vols fressejants dels burinots, y les papallones policromades, fantàstiques paràboles de l'ayre: negres, blanques, color de sofre ò groch de taronja; blaves com flor de llí; morades com viola boscana; unes, senyorejant llurs grans ales pintades com vestit de magnat xinesch; altres totes menudes y modestes, lleugeres, enjogassades, besant una corola en cada repós d'ales...

Un gran concert d'aucells se sent en aquell paradís hont no hi hà altre rastre de petjada humana que la meva, plena de aquell respectuós encantament que'm sugereix el temple sant.

FULL V

D'un gros englantiner quals flors rosades m'envíen suaus olors d'aubercoch, s'ha alsat una tortra. Seguexo'l vol de son plomatge ros: se'n va montanya amunt, amunt, vers els grans turons. Y alsant els ulls, sota'ls tres pins bessons de la miranda veig una taqueta roja y un bras blau qui m'assaluda. Es el jayo, lo bon jayo fidel y protector qui segueix mos passos de lluny, com sempre, car per ell soch encara la nina malaltissa que cal cuydar y vigilar.

Ell es el pare de la dòna qui va nodrirme ab la llet de sos pits de sanitosa montanyenca, y'l vell me mira y guarda com una cosa preciosa, trencadissa com una seda de trenyina.

D'allí estant sento que'm demana si *allò*'m plau, si estich contenta, y endevino sa bona rialleta de desentegat en el ressó de ses paraules portades al lluny pels tornaveus de la montanya.

Jo no sé com respòndreli; el cor me bat del més pur dels entusiasmes, y no se m'acut més qu'un gest qu'he vist fer en el teatre a les comediantes y a les ballerines; allí'm semblava grotesch, altament ridícol; aquí m'apar grandiloqüent: he clos la punta de mos dits demunt mos llavis, y he extés els brassos vers el cel, enlayrant un bes, un gran bes d'amor y de respecte endressat al Creador, al cel, a la montanya, al bon vell, a la Natura tota...

Y l'avi sembla possehit d'una alegría frenètica, car saltironeja com un brivall tirant enlayre la barretina...

FULL VI

Gayrebé cada día he baxat al meu petit paradís del quin no he gosat cullir una flor ni endurmen un insecte. Ja'l conech pam a pam, herba per herba, fullatge per fullatge. Hi porto la feyna, y la feyna resta sense fer. M'hi enduch llibres, y allí, no se llegir altres planes que les divinament belles y eloqüents de cada brí d'herba, de cada corola, de cada reflecte de lluciola, de cada vol de papalló.

Allí prego, penso, oblido, espero; y'm sento renàxer a la salut, a la pau, a l'amor, a la vida...

FULL VII

Ha plogut molt, y molts díes seguits, y no m'han dexat sortir del màs fins que tornin a brillar el sol y a secarse les molces.

Estich trista y anyorada de ma petita vall, de mes flors y mes bestioles; també anyoro'l bon jayo y ses ingènues rondalles de la velluria, car es a la plana, l'avi, ab l'hereu, fa uns quants díes, a seguir mercats.

La meva dida feyneja per la casa y fa fromatges de llet, molts fromatges per enviar a la vila; els mossos, quan son a sopluig, parlen entr'ells de coses que no m'interessen: dels remats que pujaràn los amos; de festeigs y casoris; del cacich del poble; de quintes; dels primers treballs que fan els enginyers pera montar una fàbrica al peu de la montanya, aprofitant la forsa de les aygües, (d'aquexa fàbrica qu'ha d'enriquir l'encontrada, quan ne parla, Deu meu, aquexa gent!), també expliquen coses del Secretari y del cambi del Vicari qu'han fet Rector de no sé ahont... que sé jo!...

Jo'ls escolto distreta mentres penso en mon prat florit.

Passen díes y més díes; y quan ha tornat a lluhir el sol y s'han assecat les molces, tinch la mala sòrt de girarme un peu al baxar l'escala. Y altra vegada'm sento presonera per un parell de setmanes, segons ha innovat el pastor qui m'ha envenat el peu dintre un tou d'herbes oloroses.

Les matinades y'ls cap-al-tart son devingut frescos, y ma túnica de llí, es ara de llana tova. Les postes — a mitja tarda, — prenen bells tons més calents y més vibrants; en els lladoners les boletes s'ennegrexen, y en

les grans figueres y en la parra del porxo de ponent comencen a gonflarse y a blavejar figues y rahims.

De tant en tant passa'l vol d'una fulla seca; y'ls castells de núvols que s'axequen enllà, vers les llunyaníes blaves y misterioses, prenen ayres férestechs y contorns amenassadors ab llurs games grises.

Penso greument qu'en el petit prat, les bestioletes de pedrería aviat no's podràn gronxar en els brins d'herba, que l'eglantiner s'haurà desfullat pera guarnirse de bayes de porpre, que's mustiràn les flors totes, y que'ls papallons hauràn ja — tal volta — soterrat llurs larves per la vinenta Primavera.

FULL VIII

A la fi, puch caminar sense fatiga. «Ja va valenta, la filleta» com diu lo jayo qu'ha tornat del plà ab l'hereu, voltat d'un gran remat de xays que belen nit y día anyorant les mares.

Demà, si fa bon sol, baxaré al meu paradís. S'acosta pera mi l'hora del retorn a la gran vila, y vull endurmen qualques plantes pera mon jardí ciutadà; ab elles parlaré d'aquestes sanes ventures.

FULL IX

. . . . . .

..... ¡Oh tristesa y desconhort! ¿Què s'es fet de ta santa poesía, oh Natura? ¿Quí t'ha robat tes gales y tos tresors, mon prat bonich, paradís de flors, d'aucells y bestioles de pedrería?... ¿Quí es el butxí qu'ha segat l'herba verda y alta, suau com una cabellera? ¿Quí us ha exilat per sempre, aucells cantayres, mos amichs consoladors?

¿Quí ha enterbolit y empresonat tes aygues pures y gemades, oh riera alegre y lliure? ¿Quí vos ha abatut en terra, albers de plata? ¿Quí ha destruhit desapietadament aquell paradís amable per axecar-hi odiosos munts de sorra y de mahons y pedres?

¿Hont son les grans margueríides que'm guaytaven amoroses ab llur ull d'or voltat de raigs de neu? ¿Ahont les perfumades garlandes de lligabosch y de ridolta, les vidaubes y'ls espigols? ¿Ahont les gentils «no m'oblidis» que crexíen en l'aygua pura, els glodiols ab llurs grans espigues florides de seda rosa, els jonchs d'aygua, les ombreles oloroses de les saboneres?

¡Ah, nó!...

No es pas el primer anunci de Tardor qu'us ha devastat, car la Tardor es generosa de colors, de perfums y de maduritats; ella cambía la plata en or, y l'or en porpres precioses; ella dona un grà de coral ò d'amatista per cada pètal que'l vent s'endú, y ella dexa—com fada bondadosa—l'Esperansa de noves primaveres gemades, en les fecondes savas adormides.

¡Oh! ¡tristesa, tristesa!

¡Quí ha destruhit aquest rient recó de Natura, es l'Home, es el rey de la Creació!

CARME KARR DE LASARTE.

CORRESPONDENCIA INGLESA

IMPRESSIONS

JUST es que desde'l moment en que'ls espanyols viatjant per Inglaterra recullen y publiquen llurs impressions bones ò dolentes, sía permés a una inglesa, vinguda expressament a fer estudis sobre les costums ibèriques, y especialment, sobre les costums femenines, apuntar algunes de les seves impressions recullides sobre'l caràcter de la dòna espanyola.

L'hermós y tan concorregut balneari de Mondariz, quals aygues son justament y universalment conegudes, ha sigut pera mi lloch ben apropòsit pera la meva tasca, ja qu'allí's reunían families senceres, quals consuetuts m'interessaren profondament.

Balneari de Mondariz, hont ha passat 2 mesos d'estudis miss Rachel Challice

Allí'm fou donada l'observació, ben trista, per cert, del estat de cultura de la dòna espanyola, aquexa dòna exquisida, molt menys frèvola que la francesa, més inteligent que l'alemanya, més simpàtica y atractiva que nosaltres les ingleses.

Aquexa dòna'm fiu l'efecte de debatres sota un jou esclavisador y aclaparador. Vaig tenir ocasió de fer una sèrie de remarques curiosíssimes, sobre l'educació completament equivocada que reb la dòna espanyola.

En l'espay restringit de que disposen mes crítiques en la revista catalana FEMINAL, no'm serà possible consignar d'una sola vegada la cantitat de observacions per mi fetes, mes aprofitaré aquestes lletres pera marcarne algunes.

Una de les coses que més m'estranyà, fou la poca llibertat de que gosen les dònes, veyentse les casades joves privades fins de ballar ab altri que no sía llur amo y senyor, y obligant les solteres a permanèxer tot lo día inactives, omplint llur temps sols en conversar sobre frivolitats.

—¿Per què les noyes y'ls joves no organisen aquí excursions per aquests encontorns tan maravellosos? — vaig preguntar alguna vegada.

— ¡Oh! no es costumbre, esto, aquí. —

Y'm posava nirviosa al contemplar aquelles joventuts inactives, que podíen adquirir forces físiques fent llargues caminades, organisant interessants partides de golf ò de tennis sempre menys nocives que aquelles converses d'homes y dònes, a cau d'orella, nius d'intrigues y d'amors fàcils, de *noviazgos* efímers, ridícols ò dolorosos...

Y jo restava bocabadada ohint com els homes parlaven a les dònes desseguida ab una franquesa y un *sans façon* extraordinaris, no tolerat en altres países ni entre promesos; y aquelles mares qui dexaven que a llurs filles les cridessin per llur nom «María, Juanita, Lolita, Conchita,» uns homes desconeguts lo día abans, essent axís que no els hagueren permés una passejada a soles ab un amich, ni pels jardins del balneari!

¡Oh! ¡quína pena'm feya tot axò!... Qualques dònes joves y noyes, prenent confiansa en mi, única inglesa allí resident, no se estaren d'exhalar llurs planys.

Jo feya lo possible per remoure llur inacció, y sempre queyen els arguments de la meva lògica sota aquexa resposta:

— Tiene usted razón, pero ¡qué le haremos, si es costumbre así! —

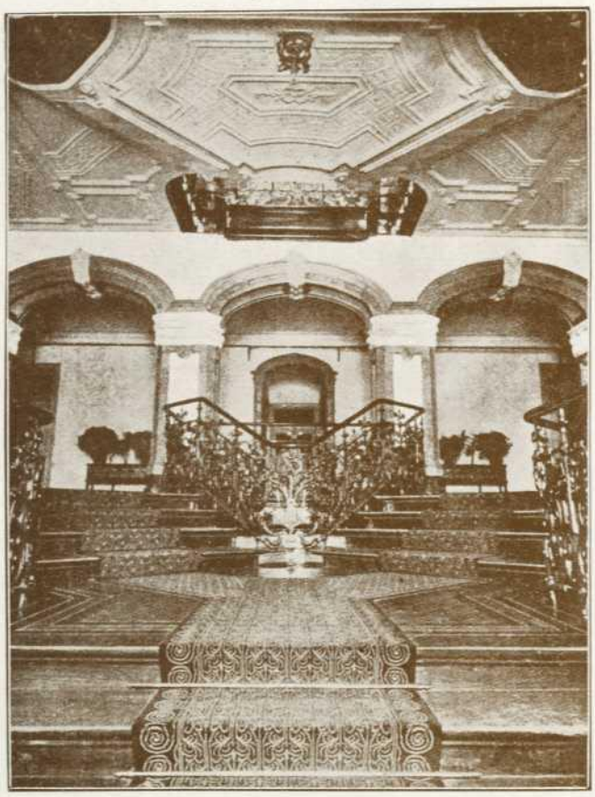
Una dama altament simpàtica, qual conversa m'encantava, me confessà un día—com aquell qui se sent culpable d'haver tingut una gran errada, — que a París, ella havía, ab els seus estudis, adquirit el grau de batxiller en Arts, mes qu'apenes ningú ho sabía, donchs ella ho amagava per por de semblar quelcom extraordinari, y adhuc devenir un obgecte de curiositat y d'enveja.....

. . . . . .

. . . . . .

Allí he vist ab gran sorpresa meva, sinó malparlar d'una dòna extrangera, quan menys criticarla severament per que aceptava ab agrahiment la companyía d'alguns homes, qual ilustració li permetía grates converses, y ab quina atenció comptava pera visitar llochs per ella desconeguts.

La crítica mútua es inevitable entre aquelles *coteries* femenines. ¡Quan m'haguera plagut veure aquelles dònes, en llur major part, dotades de real inteligencia y del encant de la gracia y de la bellesa, ocupar llur temps útilment en la sala de lectura y encara benèficament, visitant les llars pobres dels pagesos, iniciant pera remey de llur dissort,

Escala d'honor al balneari

qualques manifestacions caritatives en colectivitat, y fins particularment, a fi de donar a llurs propries idees quelcom a la fi més profitós que l'etern *babillage* buyd y nul, que dona a la vida de les dònes espanyoles una vaga semblansa ab la de les orientals.

En l'estranger, les dònes no's creuen ridícoles per treballar en públich a petites feynes essencialment femenines, brodats, puntes, ganxet, agradosos petits afers de fàcil cabuda en menuda cistella ò bossa de *labor*... Tot respirant l'ayre lliure, assentada a l'ombra a l'estiu, y al sol, l'hivern, la dòna estrangera en parks, jardins, balnearis, fa córrer els dits àgils, en gentils ocupacions.

La dòna espanyola, individualment bona feynera com la que més en l'interior de sa casa, prefereix esmersar el temps en converses banals, vulgars, buydes, quan se troba en colectivitat...

¡Quína llàstima!

Jo voldría — pera que la dòna espanyola assolís un bon grau de perfecció, — que's complagués en imitar de la extrangera quelcom més que les modes y les frevolitats.

Axís als homes als qui jo algun cop me planyía de l'abandó en que dexaven dames y damiseles, — quan no se sentíen atrets per un iman passional irresistible a llur vora, — no'ls haguera calgut respondrem:

— ¡Què vol ferhi! Si de lo que'ls parlaríem, no ho entendrían per que ho ignoren, y en quant a fer ab nosaltres excursions pedestres... ni pensarhi, en primer lloch, per que no es costum, y en segon lloch, per què no'ls agrada'l caminar ni les entusiasma lo pintoresch de la Naturalesa!...

* * *

Altre cosa m'ha impressionat veritablement, y es la facilitat ab que's fan y desfan les relacions amoroses en terra espanyola.

Homes y dònes jugan ab l'amor d'una manera estupenda; se pren un *novio* ò una *novia* com un sombrero bonich ò una corbata original...

Y sovint el sombrero no es encara marcit, ni desformada la corbata, que ja ella té un altre *novio* y vice-versa... y jo he pensat alguna volta, quant he vist cors abandonats y ferits, en la meva terra potser pràctica fins a l'exageració en certs cassos, mes justa y equitativa, ja que en ella la lley té càstichs pera l'home lleuger qui ofereix sa fè a una dòna, y després li repren, sense altre motiu que'l seu capritxo.

Aquesta lley qui sovint posa de manifest certa despreocupació poch natural en la dòna, al publicar el seu abandó, es, en cambi, un gran preservatiu pera que'ls homes vagin ab peus de plom y estiguin ben segurs d'ells matexos al adressarse a una dòna.

Trobo que les relacions amoroses tal com les he vistes tenir a Espanya, no son gayre apropòsit pera la consecució d'una veritable unió encertada, y que la sana *camaraderie* qu'existeix en altres paísos entre promesos es molt més profitosa pera les ditxes futures, car l'home qui abans que tota altra cosa ha adquirit la confiansa de sa promesa y de la familia d'aquesta, té més garantíes de ferla ditxosa qu'un altre.

. . . . . .

Una última nota de mon viatge, d'aquests díes. Trobantme ja en aquesta vostra hermosa Barcelona y en la festa del Roser en el bonich poble de Sarrià, va cridarme l'atenció la veu d'una petita catalana gentilíssima, qui vora meu se dalía mirant ab enveja'ls jòchs organisats pera noys de la seva edat.

— ¿Veu? — me digué ab una recansa adorable — ¿veu, miss? Pels noys sempre's fan coses... y per nosaltres, les nenes, no troben rès que'ns estigui be. Tant que m'agradaría córrer a mi també... fins me sembla qu'ho faría millor qu'algun d'aquests xicots...

Realment... tenía rahó la petita catalana reflexiva: la

Un passeig del Park Mondariz

cultura física de la dòna es tan descuydada a Espanya com la cultura intelectual...

¿Es que la dòna, als espanyols ja no'ls importa ni com a bona propagadora de la especie?

. . . . . .

RACHEL CHALLICE.

LO QUE'S DIU A FRANSA

SULLY-PRUDHOMME, el gran, el dols poeta de Fransa, hà mort fa un mes, y la ferida no s'ha tancat encara en els cors que l'estimaren com a un exemple, com a una Fè, com a un amich; y aquelles conciencies pera les qui ell era'l Be y lo Bell, l'estel qui guía en les nits pahoroses, s'han endolat.

Sense patir d'aquells dolors aparents sols compresos per la pietat vulgar de la gent, ell tingué un viure dolorós, car rès en la vida semblava fet per aquell'ànima enamorada d'un ideal de puresa y de noblesa que la pobre humanitat no pot assolir més qu'en somnis. Y Sully-Prudhomme fou un assedegat de totes les generositats desitjables.

Les dònes, — qui sempre tenim un somni que plorar, — perdèm en ell un dels pochs homes qui'ns comprengueren y'ns estimaren, no ab l'amor egoista de la passió, sinó ab la tendresa exquisida de les pietats, y totes, totes, germanes meves, d'ensà de sa mort, nos hauríem de sentir un poch orfes.

* * *

La novela *Salutaire Orgueil*, de Mlle. Yvette Prost, publicada per *Les Annales*, ha revelat en la jove y simpàtica autora, un exquisit y definitiu temple de novelista. L'èxit de l'obra es gran.

* * *

Amigues llegidores: aquest temps de contínues pluges, no us ha sugerit, malgrat la divina prometensa, l'idea de construir una petita arca per assolir qualsevulga petit Ararat vehí?

Mes com ja se sab que lo que per uns es bò, per altres es dolent, aquest temps qui té per enemichs peus y cames, es el gran amich dels paraygues, que se dexonden sots l'humit desesper del cel. Els paraygues estàn de festa y van d'assí y d'allà adalerats.

¿Heu probat, amigues llegidores, d'atansarvos als vidres del balcó y guaytar al carrer, quin horitzó es tot fet de paraygues y pantorrilles? Uns y altres son nombrosos com els grans de l'arena, diversos com l'esperit humà; l'ànima humana ben sencera, apar reflectarse en ells, tant, que tal volta fora un curiós y útil treball, aquell que dugués per titre: «Del conexement de les passions, per medi del estudi de les pantorrilles y de l'observació del paraygues.»

Mes, com aquest titre podría semblar a quiscú quelcom boyrós com aquest cel d'Octubre, ara l'aclariré ab qualques exemples:

¿Veyèu aquell paraygues ample y ardidament arrodonit, qu'un parell de pantorrilles cepades s'endú ab un caminar desdenyós? Donchs, no'n dubtèu; aquell paraygues cobreix un'ànima burgesa, a qui no manca, al menys, una propietat urbana, qui té la consideració dels seus provehidors, l'admiració de *la seva senyora*, y una distinció qualsevol en la administració de sa vila nadiua. Aquelles cames, ben nodrides y ben habillades, no'n dubtèu, no petjaren més que camins fressats y ben planers.

Aqueix altre paraygues febrosament sacsejat, abriga un cor... insegur, ò un ventrell buyt...

Y que'n son de voluptuoses y decidides, aquelles altres pantorrilles companyes del paraygues axerit...

Oh!'l bon paraygues vert, qui ha passat l'edat de les passions...

Y quín perfum d'escapada ilícita s'espandeix de aquell petit paraygues lleuger, elegant y poruch!.....

Creyèume, simpàtiques llegidores de FEMINAL, si volèu guardar els secrets del cor vostre, seguiu lo meu consell: Tinguèu les pantorrilles *impersonals*, y'l paraygues anònim.

Mlle. Yvette Prost, autora de la novela «Salutaire Orgueil»

* * *

S'ha acabat l'estiu, y els cups entorn nostre flayren bò el vi novell, ¡oh, mes bones amigues de Catalunya! dexèu, donchs, que us canti quelcom de la bella tardor Provensana, qui pera vosaltres m'acaba d'inspirar aquestes petites estrofes:

C'est l'automne, la saison rousse;
Pleure, mon cœur, les soirs d'été.
Les colchiques parent la mousse
Mon cœur longtemps a sanglotté.

Le raisin noir, le raisin blond
A donné le sang de ses veines;
Les coings détachés sentent bon...
Et je pleure mes vieilles peines.

Un vent plus lourd souffle au matin.
Où sont les brises amoureuses?
Où sont les aubes de satin?
Les jours où nous étions heureuses?

Le Roi Soleil a emporté
Le bonheur léger de nos âmes,
C'est si fragile, vous savez,
Le bonheur dans le cœur des femmes!

Et rions pour ne point pleurer.
Voyez comme les feuilles meurent...
Oublions afin d'espérer.
Voyez comme les bonheurs leurrent...

C'est l'automne, la saison d'or
Où la terre enfin se repose,
Où la nature enfin s'endort
Dans une rousse apothéose.

VIOLETTE BOUYER-KARR.

LES NOSTRES ACTRIUS

FA pochs anys que, de tant en tant, el públich de Romea's fixava en una ingènua exquisida, que deya ab veritable correcció y bon gust, sense extrems en el parlar ni en el moures. Però s'hi fixava un día, s'hi fixava un altre, y fins que's tornava a presentar ocasió propicia no hi pensava més. Els autors no se'n recordaven prou de la Jarque. Y axò que no era pas que no s'ho meresqués.

En «La bona gent»

Però va venir «La Morta» d'en Crehuet, y aquell esplèndit naxement d'un autor dramàtich va donar lloch a que la figura de la Jarque's marqués en el pensament de tots els aficionats a la nostra escena ab molt més relleu que en totes les anteriors ocasions.

Carme Jarque

L'actriu ja era feta — y ben feta — però «La Morta» ne va fer adonar a molts dels qu'encara no se n'havían fet prou càrrech. Va ser una contestació generosa de lo que particularment havían ja observat molts.

Y desd'aleshores el camí de la Jarque ha estat més triomfal. Abans era una ingènua en la que's pensava de tant en tant. Ara es una actriu que s'acut a la memoria axís que un pensa ab Romea, ahont hi ha enfondit les arrels. No's comprèn la companyía d'aquell teatre sense la Jarque, la exquisida Jarque, l'actriu de posa modesta a la que, anant al ensaig, un que no la conegués podría confondre ab una modisteta que va a la feyna.

Però no us fièu de les apariencies, per que a sota les de la Jarque quan va pel carrer, hi hà una ànima d'artista, reconeguda per tothom: per autors y actors, per companys y crítichs y públich. Es una d'aquelles artistes catalanes ab les que cal comptar. Té figura escayenta, veu simpàtica y ben timbrada, y gran inteligencia. Y té, ademés de totes aquestes coses, un amor al estudi que li permet encarnar a la perfecció tots els *seus* personatges. — Hem sentit a dir que, abans d'estrenarse «La Morta,» se la va veure seguir y observar ab molta insistencia un beneytó que corre per certs carrers de la ciutat.

No sabem si axò es cert, però ho creyem molt probable, donada la conciencia artística de l'actriu qui es objecte d'aquestes ratlles. — J. M.

En «Terra baixa»

En «La Morta»

En «El si de les noyes»

En «Gent de platja» — (Fots. Areñas.)

ACTUALITATS

ENGUANY, la tardor ha arribat vestida de gris, enmantellada de boyres, escampadora de pluges y malvestats, mes els amors no han dexat de fer llurs nius, y en pochs díes han tornat a creuar les grans víes de Barcelona carruatges tancadors de núvols blanchs y gentils.

Entre molts altres casaments que no recordèm, tingueren lloch els de la senyoreta Na Joana Vidal y Tarragó ab el doctor don Joan de Dèu Soler y Badia, un dels metges més reputats de la vehina y hermosa vila de Badalona, de la que es regidor.

D.ª Joana Vidal y Tarragó

Dr. D. Joan de D. Soler y Badia

(Fotografíes Napoleon)

D. Manel Delgado Brackenburg y D.ª Mercè Llorach y Dolsa
(Fot. Napoleon.)

Era la senyoreta Vidal una delicada escriptora, tan modesta com inspirada, qui may ha volgut ocupar el lloch que li pertany en les lletres catalanes. Esperém qu'avuy, entrada en nova vida y al costat d'un company com el que s'ha triat, qual amplitut de criteri es ben coneguda, la senyora Vidal de Soler no oblidarà qu'es un dever per ella conrehuar los dons ab que es ornada.

També han contret matrimoni la gentil y ilustrada senyoreta Mercè Llorach y Dolsa ab don Manel Delgado Brackenburg, fill del ex-Capità General de Catalunya. Els nuvis han dexat Barcelona, pera anar a viure a Sevilla.

El fill de la nostra popular y estimada compositora Na Narcisa Freixas, don Joseph María Petit y Freixas, s'ha unit ab la bellíssima senyoreta Mercè Codina y Vives, neboda d'aquell qui fou una de les nostres glories catalanes: en Feliu y Codina.

* * *

Les principals families barcelonines, se reunirà en les vetllades del Principal, hont desde'l 28 comensaràn els dilluns de moda, dedicats a beneficencia, essent el primer a benefici dels inondats de les comarques catalanes.

Per els noms dels autors de les obres del programa, y de les families abonades, no dubtèm un moment de que'ls pobres dissortats benehiràn l'èxit d'aquestes vetllades.

JOANA ROMEU.

D.ª Mercè Codina y Vives
(Fot. Mariné.)

D. Joseph M.ª Petit y Freixas
(Fot. Napoleon.)

MOSAICHS E. F. ESCOFET & C
Ronda Sant Pere 8

II CONCURS DE *FEMINAL*

NOVELETES

ATENENT a alguns prechs rebuts en aquesta Direcció, FEMINAL ha resolt perllongar fins al 22 de Novembre de 1907 el plasso d'admissió de Noveletes. Ab aquest motiu recordem a nostres llegidores que'ls premis consistexen en tres:

Primer. — Una artística joya.

Segon. — Un obgecte d'Art.

Tercer. — Una suscripció per un any a la Revista FEMINAL, lliure de gastos, reservantse aquexa Redacció el dret de concedir les mencions que cregui oportunes, consistint en suscripcions gratuites per mitx any ò tres mesos a la Revista.

Per les demés condicions del Concurs, vègis el número 6 de FEMINAL.

Llista de les noveletes rebudes desde'l primer al 20 d'Octubre:

I. — Les dues germanes. Lema: *Virtut.*

II. — El roser. Lema: Pel Maig floreix la reyna dels jardins.

III. — Espines. Lema: Tristors.

IV. — Desilusió. Lema: *Porqué volvéis á la memoria mia...* etz.

V. — La dama blanca. Lema: ¡Quí t'ha vist, y't veu!

VI. — Esperansa. Sense lema.

VII. — Raitgs de sol. Lema: A plena llum.

VIII. — Les ilusions d'en Joan Moixina. Lema: Pleurez mes yeux.

El millor y més barato dentifrich es el Licor del Polo. Primer premi en el IX Congrès d'Higiene Internacional.

Floroncos s'evitan sempre y's curan segurament per mètode abortiu, en quant se notan, oprimintlos y friccionantse després ab Aygua Colonia de Orive.

Audicions musicals, dimars y divendres a les 6

12.000 aparatos venuts. - La fábrica més gran del mon

SIMPLEX ÚLTIM MODEL PERFECCIONAT

Lo més perfecte aparato pera tocar ab art el piano sense coneixer música. El més lleuger y barato.

PIANO y SIMPLEX combinat

Últim invent. - Última creació de la casa **SIMPLEX**

Dos mobles en un. - 700 venuts en un any.

Los pianos son de Ronisch, Schiedmayer, Eberhardt, Knauss, Ritmuller, Suhwechten, Irmler, etc.

Pianos alemanys de les millors marques, Harmoniums, etz. — Rotllos de Música, Musiquers especials de la casa, etz. Pianos Sublime marca de la casa.

Preus reduhits. Catalechs gratis.

Gran Exposició y Sala de Concerts

= Únich en sa classe =

The Simplex Piano Player

5, BONSUCCÉS, 5 BARCELONA

Parfumerie Esthétique de Paris

SAVON VERT DE L'AMIRAL

ENFLAQUEIX LA PART DEL COS ENSABONADA

SACHETS ABLUTIONS THEA

Remey infalible contra les malaltíes del cutis.

N'hi han de nou classes:

N.° 1 Pera hermosejar la pell sana.
» 2 Pera dolsificar la pell resseca.
» 3 Pera normalisar la pell greixosa.
» 4 Fer donar son color natural a la pell vermellosa.
» 5 Pera curar les erupcions.
N.° 6 Fa desaparéxer les pigues.
» 7 Fa desaparéxer les taques rosades.
» 8 Torna a son estat natural la pell remada del sol y l'ayre del mar.
» 9 Fa desaparéxer els barbs.

Es venen en les principals PERFUMERIES y DROGUERIES

Novetats per senyores

LA VICTORIA

Portaferrissa, 25 y Plassa de la Cucurulla

Panyo vestit classe extra a 3 ptes. metre. — Xeviots estil sastre, molts dibuxos a 2 ptes. metre. — Panyo ratllat, gran vestit, a 7'50 ptes. metre. — Estams, gran moda, a 5 pessetes metre.

Immens assortit en abrichs. Preus baratíssims.

IODHYRINE

del Doctor DESCHAMP

contra la

OBESITAT

Fa aprimar 1 kilo per setmana com a mínim sens perjudicar la salut. Unich producte serio **sense acció nociva** sobre el **Cor, Estomach** y **Ronyons**. — No dexa arrugues. — Recomanat per eminencies mediques com el millor especifich

DOMENECH y A. LOPEZ
Plassa Nova, 3, Barcelona

DESCONFIAR DE IMITACIONS

¡NO MÉS CANES!

TINTURA SENS IGUAL

BAYONA - PASAJES

No n'useu d'altra que la sens igual de G. BERNET, farmacéutich químich de Bayone. Immillorable pera comunicar a les canes son primitiu color. Higiénica, inofensiva: d'us molt fácil.

¡¡ Cuydado ab les falsificacions !!

De venda: Principals perfumeries, droguéries y perruqueries

PANTALEONI Hnos

.ESCUDELLERS 66. GRANS MAGATZEMS -Sastreria- Rbla CANALETES 11. (SASTRERIA MOPEL)

Ultimes novetats de les més acreditades fàbriques de Sabadell y Tarrasa Seccions especials per vestits a mida Gran sortit en vestits per noys

FARINA DE CIVADA KNORR

El mellor aliment pera els nens

Demanis per tot arreu:

á les Drogueríes, Colmados y Farmacies

Agents generals á Espanya:

E. G. Rivals y Fill - BARCELONA

La Torre Eiffel

Carme, 42

LO INCREIBLE

Verdader devasall en llaneríes

LLANES

desde *5 pessetes* corte

ABRICHS PERA SENYORA

desde *16 pessetes*

MALVEHY

8 - PELAYO - 8

Gran assortit en

Tapiceries y Passamaneria pera mobles

Conxes - Edredons - Cortinatges - Tapissos

Sederia pera Senyora

PERFUMERÍA LA VALENCIANA

DE M. FIBLA

Rambla del Mitx, núm. 17

Nombrosa varietat en perfumería de tota mena, extrangera y de la casa, marca F. P. MAUBERT.

GRAN EXIT

del Sabó, Extracte, Loció, Ron quina, Aigua de Colonia, Brillantina, Cosmétichs y Polvos d'arrós.

ESCUMA D'OR

Perfum de moda

Lo mes selecte y exquisit.

AYGUES MINERALS

del país y extrangeres

Rebudes directament dels manantials y moltes diariament.

Casa SOLÉ

Pí, 14 — Teléfono, 2221

HORACIANES

2 pessetes

SOLFEIG, PIANO Y CANT

Profesora, medalla d'or per oposició. - Rambla de Catalunya, núm. 50, pis 2.º, porta 2.ª

FÒRA PÈL MOXÍ

Polvos cosmétichs de FRANCH

DEPILATORI QUE NO IRRITA LA PELL

TREU EL PEL MOXÍ EN DOS MINUTS

MATA L'ARREL

BORRELL: Comte del Assalt, 52 (Carrer Nou). - BARCELONA

S'envia per correu certificat anticipant pessetes 3 50

Rellotge ZENITH

GRAN PREMI PARÍS 1900

Agent: F. Anfruns, Fernando VII, 17-Barcelona

TAPICERÍES ALFOMBRES LENCERÍA

Casa MITJANS Y PALA

Fernando VII, 2 y 4 — Teléfono, 614

Gran assortit d'alfombres de vellut, bruseles, moquetes y feltres.

Alfombres d'una pessa de totes classes, estils y mides.

Cortinatges, stors, tapisseríes, peluxes, panes llises y ab mostra y demès géneros del país y extranger pera decoració d'habitacions.

Tapissos de totes mides, **richs tapets, edredons, pells y mantes** de llana y de coto.

Gran assortit de tota classe de géneros blanchs en **lencería, mantelería, llensols** brodats y ab puntes, etz.

Madapolans a preu de fábrica.

Variat assortit en **articles de viatge.**

MANUEL BOADA

Rbla. de Estudis, 10

IMMENS ASSORTIT EN ARTICLES DE PELL, BISUTERIA FINA Y OBJECTES PER REGALOS

Reservats tots los drets de propietat artística y literaria

Paper de Fills d'A. Fàbregas. *Establiment gràfich Thomas. Barcelona*